

G r ä v n i n g a r n a

å gravfältet från romersk järnålder å Krogårdsmalmen

i K a r i s köping

utförda sommaren 1932 på uppdrag av A.K. av Nils Cleve.

Redogörelse

över undersökningar å järnåldersgravfältet å Kroggårdsmalmen i Karis köping, på prästgårds- och kapellansbolens mark, utförda i juli 1932. Från dessa grävningar härröra fynden NM 9536; tidigare funna föremål äro katalogiserade under N:o 9535. Berättelsen åtföljes av två kartblad samt fotografierna N:s 8153 - 8167.

I juni månad 1932 underrättades Nationalmuseum om att fynd av fornsaker blivit gjorda i Karis köping; närmare uppgifter kunde erhållas av montör Lundberg i Karis. Då undert. just vid denna tid stod i beråd att resa ut till Karis för att såsom Nylands nations stipendiat förteckna förhistoriska fasta fornlämningar, ombetroddes undert. av Arkeologiska kommissionen att taga reda på fyndet och skrida till ev. erforderliga åtgärder.

Vid min ankomst till Karis befanns det, att de ifrågavarande föremålen blivit överflyttade till Lojo Elektricitets A.B:s kontor i Gerknäs. Ett besök i Gerknäs medförde såtillvida resultat, att föremålen visades undert., men i direktör Paul Glässners frånvaro kunde de icke överlåtas; likväl ~~lovade~~ lovade man så snart direktör Glässner återvände ombestyras dem till Nationalmuseet. Den 8 juli sändes fynden såsom gåva till Nationalmuseet. Fynden äro katalogiserade under N:o 9535:1-10.

Ovannämnde montör Lundberg visade med stor beredvillighet platsen för fynden och redogjorde för omständigheterna vid deras anträffande.

Föremålen påträffades vid arbeten för uppförandet av en transformator för Lojo Elektricitets A.B:s räkning på Kroggårdsmalmen i östligaste delen av Karis köping. Fynden gjordes närmast vid utjämning av marken N-om transformatorn samt vid lösbrytandet av stenar till grundningsarbetena för transformatorn.

Fyndplatsen är belägen på Kroggårdsmalmen strax N-om Karis Cementgjuteri A.B:s område, på gränsen mellan prästgårdens och kapellansbolets skogsskiften. Kroggårdsmalmen utgör en del av Lojo ås, mellan Svartån och järnvägslinjen (N-om sistnämnda).

Det mötte ingen större svårighet att konstatera, att på platsen fanns tre stensättningar av oval form. Två av dessa voro belägna på W-sidan om en mindre skogsväg, som från Cementgjuteriet i rät linje förde till köpingens nya begravningsplats, den tredje låg på östra sidan om vägen omedelbart N-om den under uppförande varande transformatorn. Sistnämnda har blivit kallad stensättning I, den sydligare av de två andra stensättning II, den sista och största stensättning III.

Enligt montör Lundbergs utsago påträffades de flesta av de arbetarna funna föremålen i stensättning I, närmare bestämt i sydöstra delen, vilken vid stentagningen fullkomligt förstörts. Från denna stens. I härstamma sålunda fynden 9535:1-5. De övriga, d.v.s 9535:6-10, torde samtliga vara funna i stensättning II, i dess östra del, därifrån stenar också tagits till transformatorbyggst.

Terrängen på platsen utgöres av en tämligen jämn sandmalm, på västra sidan om vägen beväxt med tät småskog (tall-), denna skog tillhör kapellansbolet; prästgårdens skog O-om vägen är något äldre och utgallrad. Jordmånen utgöres av uteslutande fin sand.

Stensättning I. Såsom ovan nämndes härstammade c. hälften av de före undersökningen föremålen, d.v.s 9535:1-5 samt 9536:1 (gåva av disponenten för Karis Cementgjuteri A.B. herr Karlsson) från stensättning I. Då denna även mest utsatts för skadegörelse togs den till först till föremål för undersökning.

Av herr Lundbergs och några arbetares skildring att döma, hade stensättning I haft en oval form i riktning NW-SO, varvid den sydöstra spetsen tangerade transformatorns NO-hörn. Stenarna hade likväl legat i endast ett varv, vilket även bestyrktes av undersökningen av det orörda fragmentet i stensättningens norra del. Någon avsiktlig inbördes ordning mellan stenarna kunde likväl icke observeras.

Till först genomgrävdes och genomsållades det skadade området. Därvid påträffades en med fullkomlig säkerhet intakt del av en skelettgrav.

I rutan a ll framkom på endast några få cm:s djup, approximativt beräknat c. 25-30 cm under den ursprungliga jordytan, en stor spiralvriden armring (9536:2a-e) av brons. I denna funnos ännu bevarade de båda armbenen (9536:3), utvisande att den döde blivit jordad obränd. Armringen låg omedelbart på rester av näver; därunder fanns trä, vilkets fibrer gingo i riktningen c. N - S, (se 9536:4a-b). Detta kunde antingen tydas så, att den döda inlindats i näver samt därefter lagts i en tråkista, eller ock att liket lagts på en bädd av näver ovanpå ett träbotten. Det ringa djupet synes ha gynnat förruttelsen; i metallärgen har nämligen fastnat ett mycket stort antal skal av likmaskar, såsom tydligt kan ses av fot. 8167.

Ett litet stycke N-NNO -om armringen lågo två små bronsspiraler (9536:7) möjligtvis orubbade på sina ursprungliga platser; sanden omkring dem var nämligen mycket hård, föreföll sålunda orörd. Då vi påminna oss, att skelettgravens träbotten var lagd i riktning N-S är det ingalunda otänkbart, att även dessa tillhört samma grav. Detsamma kan även sägas om en skära (l.lie?), 9536:5, som låg strax O-om bronsspiralerna. I den händelse ovan nämnda bronsspiraler hört till graven i fråga, är det mycket troligt att även övriga vid sällningen framkomna spiraler häröra därifrån.

Frågan om hurumånga gravar ursprungligen förekommit inom stensättning I, kan numera icke besvaras. Mer än en torde de av fynden att döma likväl hava varit. Observeras bör, att den av arbetarna funna spiralarmringen 9535:1 icke är par till armringen 9536:2 i den utgrävda skelttgraven; det oaktat är det ju naturligtvis icke alldeles uteslutet, att de, trots inkongruensen, tillhört samma person. I varje fall torde åtminstone armringarna 9535:3-5 och 9536:14 icke härstamma från den ifrågavarande graven, då det knappast är troligt, att en och samma person burit så olika och så många armringar, som det här är fråga om. Enligt herr Lundbergs utsago påträffades sistnämnda armband i stensättningens SO-del, tämligen nära transformatorn. Men förutom dessa armringar hittades i stensättning I enstaka

av andra typer, nämligen n:s 9536:1 och 9536:13; måhända är även föremålet 9535:2 en fragmentarisk armrings.

Ett fynd i stensättning I, som t.v. likaså förefaller dunkelt är lerkärleksbiten 9536:15, framgrävd i stensättningens norra, intakta del. Keramiken förefaller ^{att} vara av stenålderskaraktär, närmast det porösa godset synes tyda härpå. I varje fall har krukbiten icke tillhört någon av gravarna, emedan såsom nämndes fyndstället var fullkomligt orubbat.

Stensättning II Arbetarna hade vid letandet efter stenar för transformatorns grundningsarbeten även tagit stenar från NO-delen av stensättning II. Då det kunde tänkas, att skattsökare kunde lockas att företaga vidare undersökningar i de redan öppnade partierna beslöts att även denna stensättning skulle undersökas.

Stensättning II är belägen SW-om stens. I, strax W-om vägen. På platsen växer mycket tät småskog, vilken vid undersökningen så mycket som möjligt aktades för skadegörelse. Stenarna framträdde ytterst svagt; hela stensättningen var övertäckt av ljung och mossvegetation, endast ojämnheter i marken tydde på förekomsten av en gravplats.

Allra först blottades stenarna och intecknades på kartan. Men vid den vidare undersökningen framgick det att i denna stensättning icke såsom i stens. I endast förekom ett varv stenar utan åtminstone två, på en del ställen måhända tre, allt beroende på stenarnas storlek. Där större stenar förkommo lågo dessa likväl i ett varv; överhuvudtaget kunde man säga, att stenlagrets mäktighet var så stort som höjden på de större stenarna.

Vid sällningen av sanden i den skadade delen av stensättningen påträffades bl.a. fragment av likadana armrings, som arbetarna hittat och vilka uppgåvos härröra från denna stensättning, nämligen 9535:6-10. Uppgiften synes sålunda vara fullt tillförlitlig.

Stensättning II visade sig vara än fyndrikare än stens. I, i det att åtmin. fyra skelettgravar kunde konstateras. Antagligen har likväl även här det totala antalet varit större; av allt att döma har på platsen för montörernas grävning funnits en grav. En sjätte anges måhända av den ståtliga prydnadsnålen 9536:42, i vilkens närhet mörk jord observerades.

Ehuru varken trä- eller näverrester, såsom i graven i stensättning I tydligt visade att den döda blivit begravnen obränd, kunna vi med lika stor säkerhet hävda, att även gravarna i stensättning II äro obrända, skelettgravar. På de flesta bronsföremål har nämligen liksom på armringen i stens. I fastnat skalen av likmaskar, vilket naturligtvis icke vore fallet, om den döde bränts.

Grav 1 i stens. II. I rutan h 8 framkom så gott som omedelbart under stenlagret gravgodset i en mansgrav. Järnspeppet med vilket stenarna uppbändes träffade därvid en armring (9536:16) av samma typ, som de av arbetarna tidigare funna armringarna. Samtliga delar av armringen torde vid sällningen anträffats. Alldeles intill armringen låg en kniv (9536:18), en holkyxa av järn (9536:19); sett tjugotal cm från sistnämnda en spjutspets (9536:17). Några andra organiska rester än något enstaka maskskal innanför armringen kunde icke observeras. Graven utmärktes endast därav, att sanden på detta ställe var svagt rostfärgad. (Se specialkartan).

Grav 2 i stens. II. I rutan h 5 lågo tämligen nära varandra två ovanligt korta spjutspetsar av järn (n:s 9536:21-22). Liksom föremålen i grav 1 lågo även dessa strax under stenlagret, högst c. 5 cm inbäddade i sanden. Alldeles omöjligt är det icke, att även holkyxan 9536:23, som låg i rutan intill d 4, även hört till samma gravgodsuppsättning. I annat fall betecknar sistnämnda förekomsten av ytterligare en grav.

Grav 3 i stens. II: Ungefär i mittpunkten av stensättningen, i rutan f 6, påträffades en mycket rik grav. Föremålen lågo tätt intill varandra omedelbart under stenarna (se fotot). "Augenfibeln" 9536:24 låg med nålen uppåt, Huggkniven 9536:26 och holkyxan 9536:28 lågo fast i varandra fullkomligt parallellt, spjutspetsen 9536:25 snett mot sistnämnda. Vid bronsfibulan hade fastnat skal av maskar. Sanden skillde sig till färgen icke alls från omgivningen. (Se specialkartan).

Grav 4 i stens. II I rutan intill föregående, e 6, synes även en grav hava varit. Gravgodset i denna bestod av en "Augenfibula" och en stor böjd kniv (skära?). Avståndet mellan

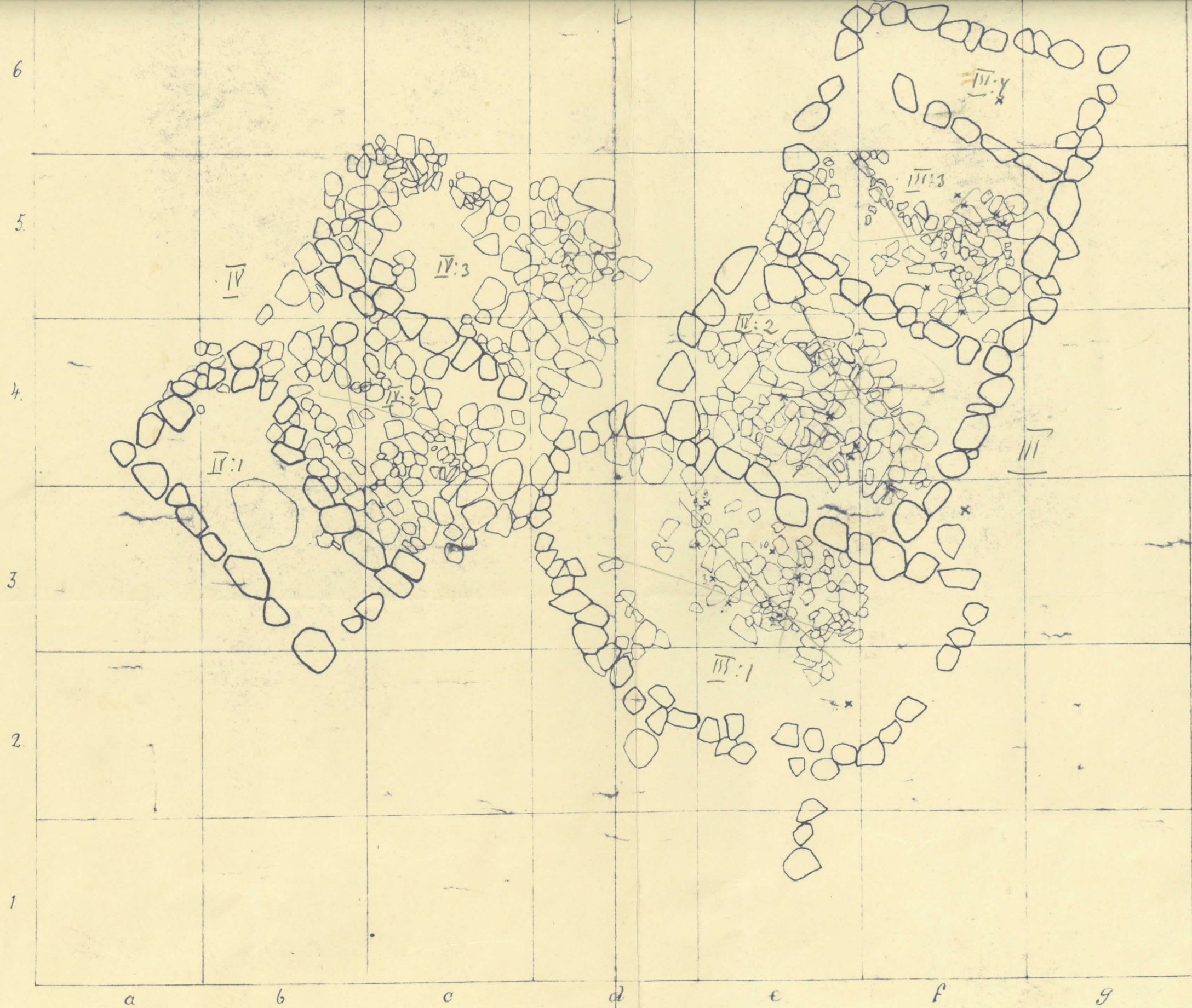
föremålen c. 25 cm. Sanden svagt rostfärgad. Vid spännet har fastnat skal av maskar. Från denna grav äro N:o 9536: 29-30. (se specialkartan).

Sedan stensättning II fullständigt undersökts återställdes den så vitt möjligt i sitt ursprungliga skick.

Stensättning III. I linje med stensättning II, på samma sida om vägen som denna, finnes inbäddad i småskogen en tredje stensättning, den största och högsta av de tre. Till formen är den något oregelbunden; i SW är de en smula insnörd. N-delen bildar ett ganska högt röse, medan den södra är svagt sluttande. Då denna stensättning bevarats fullkomligt orubbad ansågs en undersökning denna gång, då penningbristen även för övrigt var kännbar, onödig. Ordföranden för Karis Hembygdsförening bankdirektör David Thorén lovade att föreningen för framtiden skulle taga samtliga dessa gravar under sin speciella vård.

Helsingfors den 15 november 1932

Nil. Cleve

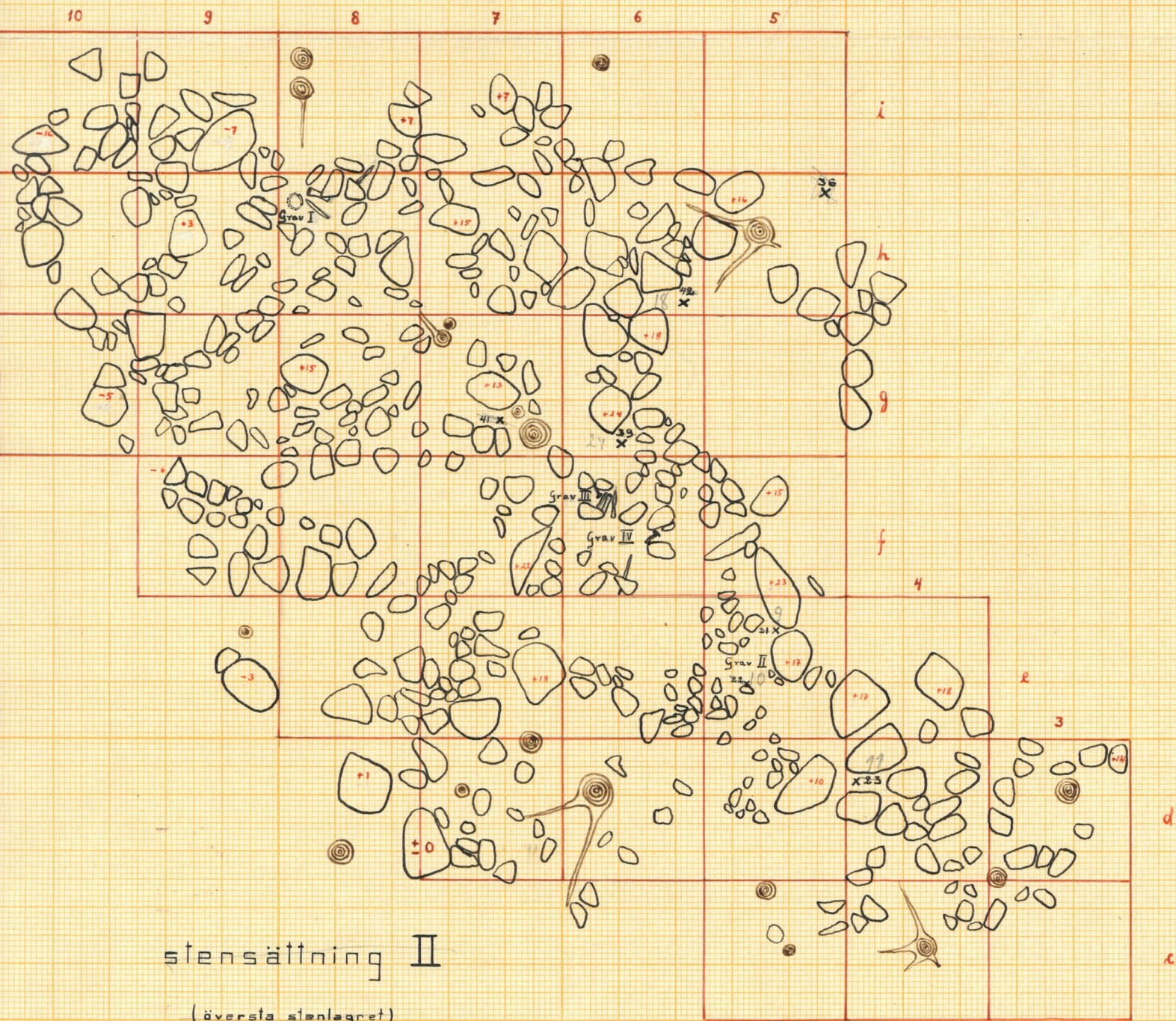
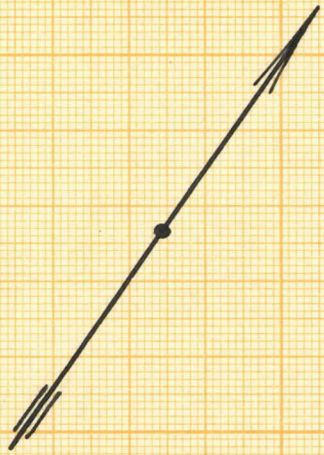
- 1) pikkukivet
sisältä pois
- 2) runduties pois
- 3) kehysviiva tehdään

Karjaa, Kroggårdsmalmen
 Kivilatomus III-IV
 Pohjakerros
 N. Cleve
 1937.

0 ————— 1m
 1:25

N° 110
 piir. uud.

stensättning III

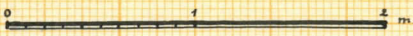

stensättning II

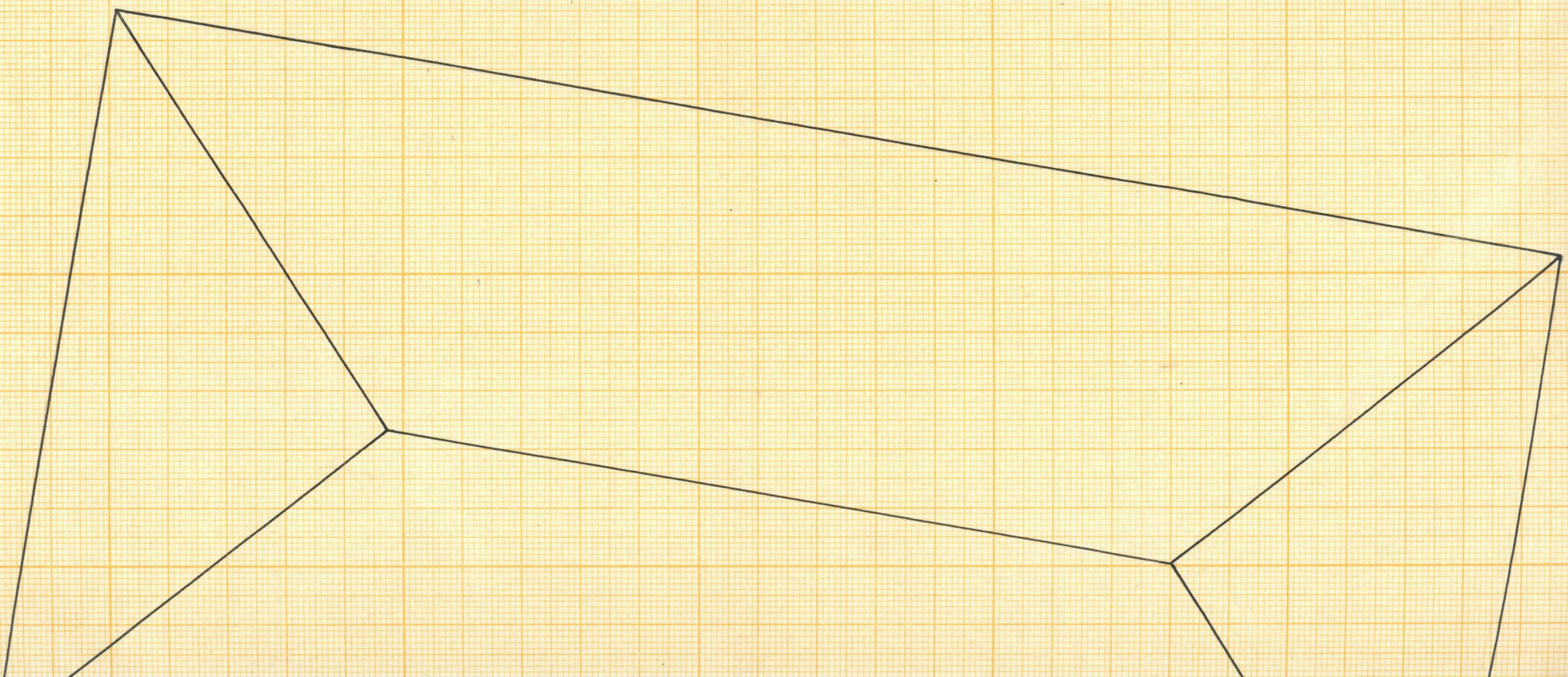
(översta stenlagret)

Karis köping Kroggårdsmalmen

N M 9536

stensättning I

Karis köping Kroggårdsmalmen

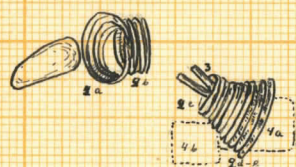
NM 9536

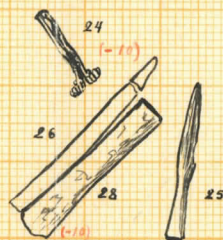
11

6

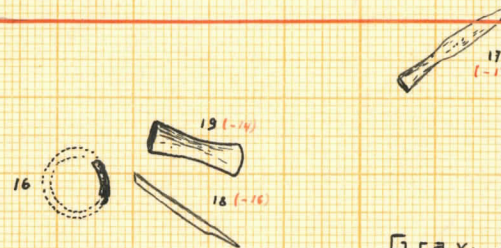
8

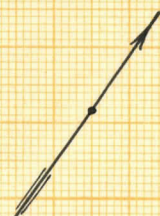
Graven i stens. I

Grav. III

Grav. I

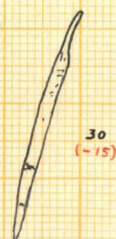
Stensättning I

Stens. II

Grav IV

Stens. II

30 (-15)

Karis, Kroggårdsmalmen, gravfältet ⁸¹⁵³ strax
 bakom och till vänster om den under byggnad
 varande transformatorn. Från c. SSO.
 (Se fynden 9535-9536)

Stens. I strax bakom transformator, ⁸¹⁵⁴ Stens.
 II o. III i smästegen strax till vänster därom.
 Från c. S.

Karis, Kroggårdsmalmen. Stens I. ^{8165.} (se
 plåt nr 8155).

Stens. I strax till höger om byggnaden ^{8155.}
 (Stens. II befinner sig i småskogen
 bakom byggnaden, Stens. III bakom de hö-
 ga träden till höger. Från c. ONO.

Karis Kroggårdsmalmen. Stens. II. ^{8161.}
Stenplanen blottad, sedd från byggnads-
vällningarna. Från c. O.

Stens. II. Stenplanen blottad, ^{8162.} sedd
från c. W.

Karis, Kroggårdsmalmen. Stensätti-^{8156.}
ning I vid undersökningen.

Karis, Kroggårdsmalmen. Stens. I. ^{8158.} Den
 orubgade delen blottad. Från OSO.

Stens. I ^{8159.} Den orubgade delen av stensplå-
 nen blottad. Bilden tagen från bygg-
 nads ställningarna.

Karis, Kroggårdsmalmen. Stens. I ⁸¹⁵⁷ Pro-
fil av den brutade delen av stenska-
men. Från c. SSW.

Karis, Kroggårdsmalmen. Stens. I ⁸¹⁶⁰.
Skeletgraven. På bilden ses armröringen 9536:2.
Från SW.

Karis, Kroggårdsmalmen. Stens. II,
grav 3. Föremålen in situ.

Karis, Kroggårdsmalmen, Holmils-⁸¹⁶⁴-
botten, icke gravhöj.

Lamma som föregående. 8165.

Karis, Krogårdsmalmen. Detalj av armringen 9536:2d,⁸¹⁶⁷
visande huru maskpappor fastnat vid metallen.